

נסח הוראה

מאוצרות
רבנו הרמב"ן

פרשת כי תבוא תשפ"א (שנה ד' גליון 111)

וּלְקַחַת מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיָא מֵאַרְצָךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַת בְּטָנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם. [כו ב]

טעם ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך - שתקח מראשית כל הפרי אשר תביא אל הבית מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך. **יצוה שיפריש הפרי בשדה, ויקרא עליו שם, ויביאנו לביתו, וישים אותו בכלי ראוי להוליכו לבית הבחירה.** ולא נתן הכתוב שיעור בהם, אלא אפילו גרגיר אחד מכל המין שהוא פוטר כל השדה, כדין התרומה, שחיטה אחת מן התורה פוטר את הכרי. אבל חכמים צוו בשניהם להפריש אחד מששים. [כך מפורש בירושלמי ביכורים ג א]

והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך - כפי פשוטו: יזהיר שלא תקריב בכורים באחד משעריך משנבחר הבית, כי כמו שהזהיר בשחוטאי חוץ בקרבנות, כן יזהיר בבכורים. **אבל חובת הבכורים לאחר שכבשו וחלקו מיד, כדברי רבינו שלמה** (דברים כו א).

ובספרי (דברים כו ב): **והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם -** זה שילה ובית עולמים. ושמא יאמרו כי הבמות אסורות בשני הזמנים האלו, אבל גם בנוב וגבעון יקריבו בכורים, אבל בבמת יחיד אינן קרבין, דמובח כתיב. ואולי ממה שכתוב: ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך (שמות כט יט) - לא קרבו באהל ומשכן אלא בשילה שהיה שם בית אבנים ובבית העולמים.

וּבָאתְ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵהֶם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לַה' אֱלֹקֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשַׁע ה' לְאַבְתָּלְנִי לָתֵת לָנוּ. [כו ג]

וטעם אל הכהן אשר יהיה בימים ההם - אל הכהן אשר יהיה שם בימים ההם, כי הם נתונים לאנשי משמר ככל הקרבנות, לא שיוליך עמו כהן מעירו להקריב בכוריו.

ורבינו שלמה כתב: אין לך אלא כהן שיהיה בימך כמות שהוא.

ולא הבינותי זה, כי בענין הזקן ראוי לומר: אל השופט אשר יהיה בימים ההם (דברים יז ט), אף על פי שאינו גדול וחכם כשופטים הראשונים אשר היו לפניו מן העולם צריך לשמוע לו, יפתח בדורו כשמואל בדורו. אבל בהקרבת הבכורים למי יביאם אלא **לכהן אשר יהיה בימי.**

וכן ראיתי בספרי (כאן): **ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם -** זו היא שר' יוסי הגלילי אומר: וכי תעלה על דעתנו כהן שאינו בימך, **אלא כהן שהוא כשר ומוחזק לך באותן הימים,** היה קרוב ונתרחק כשר. וכן הוא אומר: אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה וגו' (קהלת ז ט).

ונראה שהם ידרשו בזה שאם הקריב בכורים או עולה וקרבתו בכהן שהוא בחזקת כשר, ולאחר זמן נמצא שהוא בן גרושה, הקרבנות כשרין, כמו שמוזכר בפרק האחרון של קידושין (קידושין סו:). ויכנס בו עוד שאם היה קרוב ונתרחק כשר, וזה לענין הזקן שאינו נדון על פי קרוב ואינו ענין בבכורים.

הגדתי היום - בפרי הזה שהבאתי, הגדתי והודיתי לשם אלקיך שהביאני אל הארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו, והנה השם מקיים דברו ואני מודה ומשבח לשמו.

וטעם הגדתי היום - כמו ספרתי, וכן: ויגד משה את דברי העם אל ה' (שמות יט ט) - כמו ספור. **או יהיה פירושו:** הגדתי לך הכהן ולכל העומדים האלה, וההגדה הזו היא לה' אלקיך, כלומר לשמו, כי באתי אל הארץ אשר נשבע לאבותינו - כי הוא הביאני אליו לעבדו בארץ.

שני דינים חלוקים נאמרו בדין מקרא ביכורים: א) חובת חפצא וקיום דין בגוף הביכורים. ב) חובת גברא לקרוא פרשה זו. וזו עיקר כוונת הרמב"ן בשכחת העשין (עשה טו) דכמו דהבאת ביכורים וקריאתם נמנים בשתי מצוות חלוקות כמו כן תלמוד תורה וברכת התורה נמנין כשתי מצוות, והיינו דדין ברכת התורה אינו דין בגופה של תורה שתהא נלמדת עם ברכה, אלא דין נוסף לשבח ולברך את ה' על שנתן תורה לעמו ישראל כדין מקרא ביכורים שהוא דין נוסף להודות על הטובה ולספר טובותיו של מקום (כלשון הרמב"ם). [חבצלת השרון]

וְכַתְּבֵת עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֶבֶרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לְךָ אֶרֶץ זָבֶת חֶלֶב וְדִבֵּשׁ פְּאֵשׁ דָּבָר ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ. [כז ג]

אמר ר' אברהם בשם **הגאון**: **שכתבו עליהן** מנין המצות כמו הכתובות בהלכות גדולות כעין אזהרות. וטעם באר היטב (דברים כו ח) - הכתיבה. ורבותינו אמרו (סוטה לב): בשבעים לשון. ומצינו בספר **תאג** שהיתה כל התורה כתובה בהן מבראשית עד לעיני כל ישראל בתאגיה וזיוניה, ומשם **נעתקו** התאגין בכל התורה. ו**יתכן שהיו האבנים גדולות מאד** או שהיה **ממעשה הנסים**. למען אשר תבא אל הארץ - אמר ר' אברהם: כי השם יעזרך אם החלות לשמור מצותיו, כי זאת היא המצוה **הראשונה לביאתם בארץ**.

רבינו הרמב"ן מסתפק אם היתה הכתיבה באופן טבעי לפי שהיו האבנים גדולות מאד, ודיין לצורך הכתיבה, או שהיתה הכתיבה מעשה ניסים. והנה בשלמא אם היתה הכתיבה טבעית, מובן מה שנאמר (פסוק ב) "והקמות לך אבנים גדולות". אבל אם היתה הכתיבה נסית, למה היו צריכים ליקח אבנים גדולות, והיה לו לומר 'אבנים'. והנה **כבר הקשה רבינו הרמב"ן** **כעין זה** בעניין תיבת נח (בראשית ו ט) שהיה כניסת כל הנכנסים לתיבה היו במעשה נס, ואם כן למה לא בנאה קטנה יותר ויסמוך על הנס. ותירץ שם הרמב"ן: ראה השם יתברך לעשותה גדולה כדי שיראו אותה בני דורו ויתמו בה וכו' אולי יעשו תשובה. ועוד עשו אותה גדולה, למעט בנס, כי **כן הדרך בכל נס שבתורה** או בנביאים לעשות מה שביד אדם לעשות. וכן אפשר לומר כאן, שלקחו אבנים 'גדולות' כדי שיראו אותם כל העמים ויבאו לעבוד את ה'. ועוד, כדי למעט בנס, ובגמרא (סוטה לד.) מבואר שלקחו כפי שיכול אדם לשאת ולהגביה על כתפו, ולכן עשו כל שאפשר לעשות ביד אדם ולא סמכו על הנס, וכיון שעשו כל מה שביכולתם זכו לנס.

אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יִקִּים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן. [כז כו]

כאן כלל את כל התורה כולה, וקבלוה עליהם באלה ובשבועה. לשון **רבינו שלמה**. **ולפי דעתו**: כי הקבלה הזאת שיוה במצות בלבו ויהיו בעיניו אמת, ויאמין שהעושה אותן יהיה לו שכר, והעובר עליהן יענש, ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם הנה הוא ארוּר. אבל אם עבר על אחת מהן כגון שאכל החזיר והשקץ **לתאותו**, או שלא עשה סוכה ולולב **לעצלה**, איננו **בחרם הזה**, כי לא אמר הכתוב: אשר לא יעשה את דברי התורה הזאת, אבל אמר: אשר לא יקים לעשות, כטעם: קיימו וקבלו היהודים עליהם (אסתר ט כז). [והנה הוא חרם המורדים והכופרים].

ובירושלמי בסוטה (ד ט) ראיתי: אשר לא יקים - וכי יש תורה נופלת, רבי שמעון בן יקים אומר: זה החזן, רבי שמעון בן חלפתא אומר: זה בית דין שלמטון, דמר רב הונא רב יהודה בשם שמואל על הדבר הזה קרע יאשיהו ואמר: עלי להקים. רבי אסא בשם רבי תנחום בר חייה: למד ולימד ושמר ועשה והיתה ספיקא בידו להחזיק, ולא החזיק, הרי זה בכלל ארוּר. ידרשו בהקמה הזאת בית המלך והנשיאות, שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה, ואפילו היה הוא צדיק גמור במעשיו והיה יכול להחזיק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה הרי זה ארוּר. וזה קרוב לענין שפירשנו.

ואמרו על דרך אגדה: זה החזן בשעה שאינו מקים ספרי תורה להעמידן כתקן שלא יפולו. **ולי נראה** על החזן שאינו מקים ספר התורה על הצבור להראות פני כתבו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד) שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, **שמצוה לכל האנשים והנשים לראות הכתב ולכרוע ולומר**: זאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל (דברים ד מד). **וכן נהגו**.

כָּל עֶצֶךָ וּפְרֵי אֲדָמְתְּךָ יִירֵשׁ הַצֶּלְצֵל. [כח מב]

ודע כי התוכחות במארה ובמהומה ובמגערת ובדבר והעץ ופרי האדמה ושאר כל התוכחות הן כולם עד כלותו אותך מעל האדמה אשר אתה בא שמה (דברים כח כא), אבל אחרי הגלות לא יקלל אותם רק לעבוד שם אלהים אחרים עץ ואבן (דברים כח לו). אבל פעמים שיחזור להוכיח בארץ כאשר אמר: יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן (דברים כח לו) - והוא **הגלות שגלינו לרומי**, על לכת לאגריפס המלך שם. ואחרי כן ישוב ויאמר: זרע רב תוציא השדה וגוי' (דברים כח לח). ואלה התוכחות בהיותם בארץ, כי כן יאמר אחריו: ונסחתם מעל האדמה (דברים כח טג) - שהוא הגלות.

ועל דעתו: גם זה **מרמזותיו**, אמר: יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת (דברים כח לו) - על לכת לאגריפס המלך לרומי. גם יתכן שירמוז למלך אחר קודם לאגריפס, הוא אריסטובלוס שתפשו שר צבא רומי ויוליוכוהו שמה בנחושתיים, והיו למשל ולשנינה בכל העמים שהיו תמהים על גבורתם אשר מעולם, איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה. ואחרי כן בא אגריפס שנית עם שליח מלך רומי בארץ וכבש בארץ יהודה מדינות גדולות, ואז נתקיים מה שאמר: ועבדת את אויבך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא וגוי' (דברים כח מח), ואמר: ישא ה' עליך גוי מרחוק (דברים כח מט), **כי באו אספסיינוס וטיטוס בנו עם חיל גדול מרומיים בארץ ולכדו כל ערי יהודה הבצורות, והצרו להם מאד כאשר ידוע בספרים, שלכדו גם חומת ירושלם ולא נשאר רק בית המקדש וחומת העזרה, והיו אוכלים בשר בניהם ובנותיהם, וכאשר נלכדה גם היא אז נתקיים: ונסחתם מעל האדמה (דברים כח סג). ואז שבו הרומיים לארצם ובידם גלות ירושלם, וביד עמים רבים אשר אתם מיון ומצרים וארם ויתר עמים רבים, ונתקיים: והפיצך ה' בכל העמים וגוי' (דברים כח סד).**

והכתובים הבאים אחרי כן ענשם בגלות. וכן: והיו חייך תלאים לך מנגד (דברים כח סו) - מפני פחדתנו בגלות ביד העמים הגוזרים עלינו גזירות תמיד. **והנכון שהוא רמז לדורות ההם** שהיו בזמן חורבן הבית השני, כי היו מתנכלים להם להאבידם לגמרי, על כן אחריו: והשיבך ה' מצרים באניות (דברים כח סח), שהיה זה כאשר כלו להוציאם מן הארץ.

לע"נ ר' אליעזר ב"ר דוד זצ"ל

להערות הארות והצטרפות: V0527174410@GMAIL.COM

מיועד לעורר את לב הלומדים ואינו תהליף למקור חיבורו של רבנו הרמב"ן